

Η ελληνική
αρχαιότητα
και η σχέση της
με σύγχρονα
πολιτικά
φαινόμενα

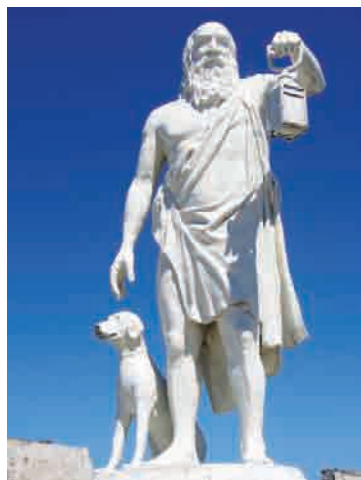
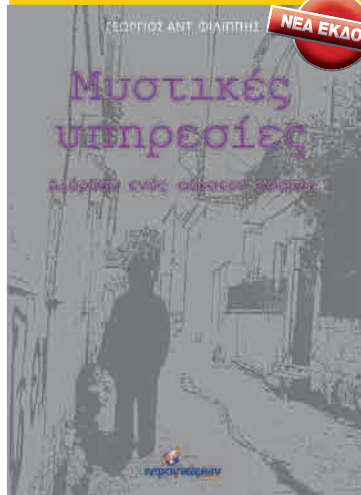
Σελίδες 30-31

Σελίδες 4-5

ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΓΝΩΜΗ 8 *Χρόνια μαζί και συνεχίζουμε*
 Αδιαπραγμάτετο αίτημα των Ποντίων η αναγνώριση της γενοκτονίας

Αδιαπραγμάτευτο αίτημα των Ποντίων η αναγνώριση της γενοκτονίας

Μηνιαία εφημερίδα / ΚΑΛΟΜΗΝΑΣ (ΜΑΪΟΣ) 2017 / Έτος 9ο / Αρ. Φύλλου 98 - Τιμή 2 €

**Πρόταση
αναθεωρητισμού
επί του Ποντιακού
Ζητήματος**

Σελίδες 8-9

Τελικά η χώρα
δεν έπιασε πιάτο

**ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΕΚΒΑΡΒΑΡΙΣΜΟΣ ΘΕΣΜΩΝ,
ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ**

Σελίδες 2-3

Κύπρος: Άλλη μια συρρίκνωση του Ελληνισμού;

Σελίδα 2

Αφιέρωμα: Ο Ελληνισμός στο Σουχούμ του Καυκάσου

Σελίδες 16-17

Χάθηκε στην εξορία το 1920 και βρέθηκε ως Αϊσέ, μετά από 60 χρόνια!

Σελίδα 28

Σουχουμλής

Γράφει ο Γεώργιος Γρηγοριάδης

СУХУМСКОЕ
ЭЛЛИНСКОЕ ОБЩЕСТВО.
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ
ΣΟΥΧΟΥΜ.

Ο Ελληνισμός στο Σουχούμ της Αμπχαζίας από τα αρχαία χρόνια μέχρι σήμερα

1 Αρχαιότητα. Δημιουργία ελληνικών αποικιών στο σημερινό έδαφος της Αμπχαζίας. Βυζάντιο

Η πόλη Σουχούμ ή Σουχούμι βρίσκεται στα βορειο-ανατολικά παράλια του Ευξείνου Πόντου και η πρώτη εμφάνιση των Ελλήνων στην περιοχή αυτή έλαβε χώρα τον 8ο αι. π.Χ. Στα τέλη του 7ου – αρχές του 6ου αι. π.Χ. Έλληνες από τη Μίλητο ίδρυσαν στη θέση της σημερινής πόλης τη **Διοσκουριάδα** (ή αλλιώς **Διοσκουριάς**). Η ονομασία αυτή δόθηκε προς τιμήν των διδύμων παιδιών του Δία και της Λήδας (Διός+Κούροι) Κάστορα και Πολυδεύκη, που λατρεύονταν ιδιαίτερα στη Μίλητο. Αυτές τις πληροφορίες αντλούμε χάρη στην Αργοναυτική Εκστρατεία και από τους αρχαίους Έλληνες ιστορικούς.

Η Διοσκουριάς δεν ήταν η μοναδική αποικία των Ελλήνων στα μέρη αυτά. Οι πλησιέστερες ήταν η **Γύνος** και η **Πιτυούντα**. Από τον 5ο μέχρι τον 2ο αι. π.Χ. η Διοσκουριάδα έπαιζε, σύμφωνα με τον Στράβωνα, μεγάλο οικονομικό και πολιτικό ρόλο στην ευρύτερη περιοχή μεταξύ Κασπίας Θάλασσας και Ευξείνου Πόντου, λόγω της άνθησης του εμπορίου. Το μεγάλο φυσικό λιμάνι της πόλης είναι ένα από τα καλύτερα στον Ευξείνο Πόντο.

Οι αρχαιολογικές ανασκαφές των τελευταίων δεκαετιών έφεραν στο φως απομεινάρια κτισμάτων, ναών, καθώς και αμφορείς, μία μαρμάρινη επιτύμβια στήλη, ένα αγαλματίδιο της Δήμητρας, κοσμήματα, κέρματα

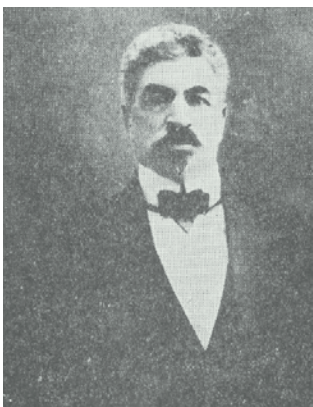
και άλλα αντικείμενα από την άλλοτε ανθούσα ελληνική αποικία. Το 2002 βρέθηκαν στο κέντρο της σημερινής πόλης θεμέλια κτιρίων της αρχαίας Διοσκουριάδας. Μετά τον πόλεμο του 1992-1993 μεταξύ Αμπχαζίας και Γεωργίας, και αφού κατεστράφησαν ολοσχερώς πολλά σύγχρονα κτίρια, δίδεται πλέον η ευκαιρία να πραγματοποιηθούν σωστικές ανασκαφές πριν την ανοικοδόμηση της πόλης. Ωστόσο, η έλλειψη πόρων καθιστά αδύνατη τη -μεγάλης σπουδαιότητας- διεξαγωγή αυτών των ερευνών.

Η ελληνική γραφή και ο πολιτισμός αποτέλεσαν τα χαρακτηριστικά της ανάπτυξης της αρχαίας εγκατάστασης και των γειτονικών περιοχών της. Αργότερα η Διοσκουριάς αποτέλεσε τμήμα του **Βασιλείου του Πόντου** και ακολούθως της **Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας**, οπότε μετονομάστηκε σε **Σεβαστούπολη** (Sebastopolis), προς τιμήν του αυτοκράτορα Οκταβιανού (27 π.Χ.-14 μ.Χ.), ο οποίος κατείχε τον τίτλο του Αυγούστου (Σεβαστού). Η Αμπχαζία έγινε τμήμα της **Βυζαντινής αυτοκρατορίας** κατά τον 5ο αι. μ.Χ. και έκτοτε άρχισε εντατική οικοδόμησή της με φρουρία, χριστιανικούς ναούς και δρόμους. Τον 3ο - 4ο αι. η Αμπχαζία εκχριστιανίστηκε και ο αρχιεπίσκοπος Πιτυούντας Στρατόφυλος πήρε μέρος στην **Οικουμενική Σύνοδο της Νίκαιας** (325), γεγονός που μαρτυρεί τη σημαντική διάδοση του χριστιανισμού διαμέσου των Ελλήνων στην ευρύτερη περιοχή, την τότε ονομαζόμενη **Αβασγία** και **Αψιλία**. Έως τον 10ο αι. η Θεία Λειτουργία γινόταν στις εκκλησίες της Αμπχαζίας

αποκλειστικά στην ελληνική γλώσσα, περιστασιακά δε και αργότερα. Η Αμπχαζία χάρη στον ελληνισμό της διατηρούσε στενές σχέσεις με την ηπειρωτική Ελλάδα, τη Μικρά Ασία και με όλο τον ελληνικό κόσμο της εποχής.

Τον 8ο αι. η Σεβαστούπολη, η οποία αναφέρεται ήδη στα ιστορικά κείμενα ως **Ταχούμ**, λεηλατείται και χάνει την πάλαι ποτέ σημασία της, έως τον ερχομό των Ιταλών εμπόρων, οπότε ανακάμπτει η οικονομία της. Είχε στενές σχέσεις με την **Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας** και την **Κωνσταντινούπολη**. Οι σχέσεις της Αβασγίας και της Αψιλίας με το Βυζάντιο δεν περιορίζονταν μόνο στην ύπαρξη του βυζαντινού στρατού εκεί, αλλά χαρακτηρίζονταν από στενή επικοινωνία καθ' όλο το φάσμα της τοπικής ιστορίας, δημιουργώντας έτσι ένα σύνθετο πλαίσιο αλληλεπίδρασης των πολιτισμών, των γλωσσών και των γονιδίων.

Αργότερα το Ταχούμ, όπως και όλη η Αμπχαζία, έγινε τμήμα της **Οθωμανικής Αυτοκρατορίας** και άρχισε η παρακμή της. Με την οριστική κατάληψη της πόλης από τους Οθωμανούς, το 1724, η πόλη μετονομάστηκε σε **Σουχούμ-Καλέ** και τότε ήταν που άρχισαν οι εργασίες ανέγερσης κάστρου στα ερείπια του βυζαντινού φρουρίου της, για να τοποθετηθεί εκεί η φρουρά των κατακτητών. Μέχρι την αρχή του 19ου αι. η ελληνική κοινότητα στο Σουχούμ-Καλέ ήταν η μεγαλύτερη σε σχέση με τις άλλες εθνοτικές ομάδες της πόλης, επειδή οι Έλληνες, ως θαλασσοπόροι και καλοί έμποροι που ήσαν, είχαν το δικαίωμα να μένουν στις πόλεις που κα-

Χρήστος Σαμουρίδης

Ιωάννης Πασαλιδής

Κοσμάς Σπυράντης

Γεώργιος Ζογραφόπουλος

Απόστολος Τεκμπισώφ

Ευαγγελισμός της Θεοτόκου, σήμερα Καθεδρικός Ναός της πόλης. Μέχρι τη δεκαετία του 1940 λεγόταν «Ελληνική Εκκλησία» (γκρέτσσεκαγια τσέρκοβ) και στηρίχθηκε στα σχέδια του ναού των Αγίων Θεοδώρων των Αθηνών.

Ελληνικό σχολείο του Σουχούμ

τακτήθηκαν από τους Οθωμανούς, μιας και οι κατακτητές τους είχαν ανάγκη.

2 Ο Ελληνισμός μετά την ενσωμάτωση της Αμπχαζίας στη Ρωσική Αυτοκρατορία

Το 1810 η Αμπχαζία έγινε μέρος της Ρωσικής Αυτοκρατορίας ως Δουκάτο. Με την ευκαιρία αυτή ήλθαν στην ομόθρησκη Ρωσία -και συγκεκριμένα στο Σουχούμ-Καλέ- νέα κύματα Ελλήνων μεταναστών. Κτίζονται καινούργιες εκκλησίες, όπως για παράδειγμα είναι γνωστό, ότι το 1821, με έξοδα ενός Έλληνα από τη Μύκονο, ονόματι **Σκαρδανάς**, ανεγέρθη εκκλησία στα ερείπια παλαιότερου βυζαντινού ναού. Έλληνες προερχόμενοι και από τις υπόλοιπες περιοχές της παρευξείνιας ζώνης, έδωσαν ώθηση στο εμπόριο, αλλά και προήγαγαν το έργο της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Οι πρώτες μεγάλες ομάδες Ελλήνων προσφύγων από την Οθωμανική Αυτοκρατορία άρχισαν να μεταναστεύουν στην Αμπχαζία στα χρόνια του Κριμαϊκού πολέμου (1853-1856). Εκείνη την περίοδο **δήμαρχος** του Σουχούμ-Καλέ ήταν ο ελληνικής καταγωγής **Γιωρίκας (Γεώργιος) Ουσταμπάσογλου**, ο οποίος είχε αποκτήσει πια τη ρωσική υπηκοότητα. Συγκεκριμένα, η πρώτη ομάδα Ελλήνων μεταναστών, που αποτελούνταν από τριακόσιες οικογένειες, ιδιαίτερα ναυτικών, έφθασε και εγκαταστάθηκε στην Αμπχαζία την 12η Απριλίου 1854, με το πλοίο «Αγιος Ιωάννης» του Έλληνα Φωτίου Σαράνδου. Διακόσιες εξήντα οικογένειες έφθασαν και εγκαταστάθηκαν στην πόλη Σουχούμ και στα γειτονικά χωριά. Νεώτερο κύμα Ελλήνων μεταναστών στην περιοχή της Αμπχαζίας έχουμε μετά το τέλος του ρωσο-τουρκικού πολέμου (1877-1878).

Αρχικά, οι περισσότεροι, εκτός από εμπόριο, εργάζονταν σε οικοδομές ως τεχνίτες, στην καπνοπαραγωγή στα χωριά, στην καλλιέργεια οπωροφόρων δένδρων, αλλά και φουντουκιού. Οι Έλληνες είχαν κατοικήσει συνολικά περίπου πενήντα με εξήντα χωριά της Αμπχαζίας. Με την καλλιέργεια ποικιλιών καπνού υψηλής ποιότητας, όπως η «Σαμσουντά» και η «Τραπεζούντα», τις οποίες οι Έλληνες του Πόντου έφεραν μαζί τους στην Αμπχαζία, η οικονομία του τόπου βελτιώθηκε σημαντικά, γεγονός το οποίο αναγνωρίστηκε από τις τότε τοπικές Αρχές.

Ο **Αντώνης Παπααντώνης**, ο **Παναγιώτης Μεταξάς**, ο **Γρηγόριος Ξανθόπουλος** και ο **Σ. Περόπουλος** συγκαταλέγονταν στους πιο διάσημους εμπόρους στην πόλη την εποχή εκείνη. Το 1870 δώδεκα από τους δεκαεπτά εμπόρους της πόλης που είχαν δικαίωμα εξωτερικού εμπορίου, ήσαν Έλληνες. Το 1874 οι Έλληνες αποτελούσαν το 40% του εκλογικού σώματος της πόλης.

3 Οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη του ελληνικού πληθυσμού της Αμπχαζίας στις αρχές του 20ού αιώνα

Από τον Πόντο μετανάστευσε στο έδαφος της Αμπχαζίας μεγάλος αριθμός Ελλήνων διανοουμένων, με αποτέλεσμα το επίπεδο της εκπαίδευσης να είναι υψηλότερο σε σχέση με άλλες περιφέρειες. Σε κάθε χωριό που εγκαταστάθηκαν Έλληνες, έκτισαν τις δικές τους εκκλησίες, ίδρυσαν εκκλησιαστικά σχολεία, στα οποία τα παιδιά διδάσκονταν τη μητρική τους γλώσσα, και αργότερα ίδρυσαν και επαγγελματικά σχολεία.

Στην πόλη του Σουχούμ, την 6η Νοεμβρίου 1903 εγκαινιάζεται το Παρθενάγειο και η Επιτροπή του στη συνέλευση εκλέγει τον καπνοπαραγωγό **Χριστό-**

φορο Σαμουριδή στη θέση του διευθυντή. Τον Οκτώβριο του 1905, δεκαοκτώ αντιπρόσωποι των Ελλήνων του Σουχούμ συγκεντρώθηκαν στο σπίτι του **Γ. Θ. Ζωγραφόπουλου**, για να επιλέξουν τους Εφόρους για το ελληνικό σχολείο της πόλης. Αυτοί ήταν οι εξής: **Χρήστος Σαμουριδής**, **Γεώργιος Ζωγραφόπουλος**, **Δημήτριος Κομνηνός**, **Γεώργιος Μποσαντζόγλου**, **Αχιλλέας Ουσταμπασίδης** και **Απόστολος Τεκμισιόφ (Τεκμετζόγλου)**. Μέλη της Επιτροπής Ελέγχου έγιναν ο **Λεωνίδας Ποιμενίδης**, ο **Γεώργιος Ιωσηφίδης**, ο **Κοσμάς Σπυράντης** και ο **Αναστάσιος Μαριώτης**. Γενικό Γραμματέα της Επιτροπής των Εφόρων διόρισαν τον **Γ. Ιωσηφίδη**. Εκείνη την ημέρα πάρθηκε η απόφαση για τη μελλοντική ίδρυση δευτεροβάθμιου ελληνικού σχολείου στην πόλη Σουχούμ, το οποίο κτίστηκε τελικά το 1909.

Το 1905 ιδρύεται η **Ελληνική Κοινότητα του Σουχούμ**. Το 1915 αποπερατώνεται η οικοδόμηση της ελληνικής εκκλησίας του **Ευαγγελισμού της Θεοτόκου**, σήμερα Καθεδρικός ναός της πόλης. Δημιουργείται επίσης ελληνικός **φιланθρωπικός σύλλογος «Μόρφωσης»**.

Εφημερίδα «Μόρφωσης», που εξέδιδε ο Κοσμάς Σπυράντης από το 1918 έως το 1921

Μεγάλο ρόλο παίζουν οι Έλληνες και στον πολιτιστικό τομέα της πόλης. Το 1912 το μέλος της ελληνικής κοινότητας **Ιωακείμ Αλοΐζη** ανεγείρει το θέατρο «Αλοΐζη» χωρητικότητας **εξακοσίων εβδομήντα θεατών** και το ξενοδοχείο «Γκραντ Οτέλ» (σήμερα και τα δυο κτίρια **ενιαία αποτελούν το Κρατικό Θέατρο της Αμπχαζίας**). Ένα χρόνο πριν ο Χρήστος Σαμουριδής εγκαινιάζει το **θέατρο «Σαμουριδίου»**, κτισμένο σύμφωνα με τις επιταγές του μοντερνισμού.

Στην πόλη δημιουργούν διεθνούς φήμης φωτογράφοι-καλλιτέχνες όπως ο **Ιωάννης Π. Ευκαρπίδης** και ο **Λεωνίδας Ι. Ποιμενίδης**.

Πολλοί Έλληνες άνοιξαν διαφόρων ειδών εμπορικά καταστήματα, καφεενία, ξενοδοχεία, ιατρεία, εργοστάσια καπνοπαραγωγής, όπως ο **Ι. Ν. Ιαχίοπουλος**, ο **Δ. Κομνηνός** κ.ά.. Έκτισαν κτίρια μεγάλης αρχιτεκτονικής αξίας, τα οποία, σχεδόν στο σύνολό τους, κοσμούν την πόλη μέχρι τις μέρες μας. Τα πιο ωραία από αυτά είναι το **μέγαρο Χ. Σαμουριδή** (1912), το **ξενοδοχείο «Σαν Ρέμο»** (1914), που ανήκε αρχικά στον **Χ. Σπανάκη** και αργότερα στον **Θ. Μπαλντατζή**, το μεγαλύτερο στην πόλη πενταώροφο κτίριο της εποχής, το **ξενοδοχείο «Ορντού»** (περί 1912), που ανήκε στην οικογένεια **Σ. Π. Στεφανίδη**, καθώς και το σημερινό κτίριο του **δημαρχείου**, που κτίστηκε επίσης από τον **Σ. Στεφανίδη** το 1914. Το 1912 εγκαινιάζεται το **ξενοδοχείο «Βενιζέλος»**.

Η ανάπτυξη καπιταλιστικών οικονομικών σχέσεων στη Ρωσία των αρχών του 20ού αι. δημιούργησε μεγάλες προσδοκίες για ανάπτυξη και στον ελληνικό πληθυσμό της χώρας. Σημαντική επιρροή στους Έλληνες στο Σουχούμ εκείνης της περιόδου είχαν ο **Κ. Σπυράντης** ως πρόεδρος της ελληνικής κοινότητας του Σουχούμ, ο **Ι. Πασαλίδης**, ο **Χ. Σαμουριδής**, ο **Α. Μαριέτης**, ο **Δ. Κομνηνός**, ο **Ι. Ιαχίοπουλος**, ο **Ι. Σοφιάνης**, ο **Ι. Αλοΐζη**, ο **Π. Ζωγραφόπουλος**, μέλη των οικογενειών **Μεταξά** και **Στεφανίδη**, ο **Α. Τεκμισιόφ**, ο **Ι. Μηλόπουλος**, ο **Π. Πουμπουριδής**, όπως και πολλοί ιερείς.

Με την κήρυξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου η ανάπτυξη αυτή σταμάτησε, και μετά το Οκτωβριανό Πραξικόπημα (επανάσταση) των Μπολσεβίκων, το 1917, μεγάλα δεινά σημάδεψαν τη ζωή των Ελλήνων της περιοχής και όχι μόνο. Το 1918 και για περισσότερο από ένα μήνα, την εξουσία άσκησαν τα Σοβιέτ. Μέσα στο γενικότερο χάος εκείνης της περιόδου η ελληνική κοινότητα δημιούργησε τη δική της στρατιωτική δύναμη. Η επικράτηση των Μενσεβίκων στη Γεωργία προκάλεσε προβλήματα στον ελληνικό πληθυσμό, που απειλείται με εκτόπιση από το έδαφος της χώρας. Το 1919-1920 πολλοί Έλληνες εγκαταλείπουν την Αμπχαζία και τα σπία τους παραδίδονται σε Γεωργιανούς.

(Συνέχεια στο επόμενο τεύχος)